

Re-Accredited 'B++' 2.86 CGPA by NAAC

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY

University Campus, Udhna-Magdalla Road, SURAT - 395 007, Gujarat, India.

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી

યુનિવર્સિટી કેમ્પસ, ઉધના-મગદલા રોડ, સુરત - ૩૯૫ ૦૦૭, ગુજરાત, ભારત.

Tel : +91 - 261 - 2227141 to 2227146, Toll Free : 1800 2333 011, Digital Helpline No.- 0261 2388888
E-mail : info@vnsgu.ac.in, Website : www.vnsgu.ac.in

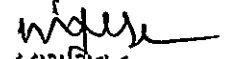
-: પરિપત્ર :-

યુનિવર્સિટી સંલગ્ન તમામ કોલેજોનાં આચાર્યશ્રીઓ, ડિપાર્ટમેન્ટનાં વડાશ્રીઓ તથા યુનિવર્સિટી કેમ્પસમાં ચાલતા સ્વનિર્ભર અભ્યાસક્રમનાં કો-ઓર્ડિનેટરશ્રીઓને જણાવવાનું કે, શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૬-૨૭ થી NEP-2020 અંતર્ગત Nasha Mukht Bharat Abhiyan ના સંદર્ભમાં સોસિયલ વર્ક અભ્યાસ સમિતિ દ્વારા VAC હેઠળ તૈયાર કરવા આવેલ Substance Abuse and Addiction: Prevention and Management નો અભ્યાસક્રમ મંજૂર કરવામાં આવે છે અને (જે વિદ્યાશાખામાં એપેક્ષ બોડીના નિયમો લાગુ પડતા હોય તે સિવાય) સ્નાતક કક્ષાએ સેમે.૪ માં VAC હેઠળ બાસ્કેટમાં સમાવેશ કરવા એકેડેમિક કાઉન્સિલની તા.૧૮/૦૬/૨૦૨૬ની સભાનાં ઠરાવ ક્રમાંક:૧૦૪ થી ઠરાવેલ છે જેનો અમલ કરવા આથી જાણ કરવામાં આવે છે.

બિડાણ: ઉપર મુજબ

ક્રમાંક:ઓથો./પરિપત્ર/૧૩૮૮૨/૨૦૨૬

તા.૨૩-૦૬-૨૦૨૬

કુલસચિવ

પ્રતિ,

- ૧) યુનિવર્સિટી સંલગ્ન તમામ કોલેજોનાં આચાર્યશ્રીઓ,
- ૨) યુનિવર્સિટી ડિપાર્ટમેન્ટના વડાશ્રીઓ અને યુનિવર્સિટી કેમ્પસમાં ચાલતા સ્વનિર્ભર અભ્યાસક્રમનાં કો-ઓર્ડિનેટરશ્રીઓ.
- ૩) ડીનશ્રીઓ- તમામ વિદ્યાશાખા.
- ૪) પરીક્ષા નિયામકશ્રી, પરીક્ષા વિભાગ, વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી, સુરત.

..... જાણ તથા ઘટતું થવા.

**VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY,
SURAT**

**ALL STREAMS
GRADUATION LEVEL
SYLLABUS FOR
(NEP – 2020 PROGRAMME)
SEMESTER –**

EFFECTIVE FROM THE ACADEMIC SESSION:

----- ONWARDS ...

Website: www.vnsgu.ac.in

Program Name	ALL STREAMS OF GRADUATION					
Semester	4					
NCrF Credit Level	2					
Course Type	VAC					
Course Subtype	Skill Development					
Subject Type						
Course Code	[2701001204070006]					
Course Level	200					
Course Title	Substance Abuse and Addiction: Prevention and Management					
Credit	Theory:	1	Practical:	1	Total:	2
Effective From	Academic Year: 2026-27					
Course Objectives	The course aims to: 1. Introduce students to the concepts, types, and patterns of substance abuse and addiction. 2. Familiarize students with the causes, risk factors, and consequences of substance abuse and addiction. 3. Develop an understanding of the prevalence and impact of substance abuse and addiction in India. 4. Equip students with knowledge of prevention, treatment, counselling, and rehabilitation approaches. 5. Enhance awareness of policies, programmes, and stakeholder interventions for achieving a drug-free society.					
Course Outcomes	Upon successful completion of the course, students will be able to: CO1: Explain the concepts, types, and process of substance abuse and addiction. CO2: Identify the causes, risk factors, and consequences of substance abuse and addiction. CO3: Understand the magnitude, patterns, and impact of substance abuse and addiction in India. CO4: Examine prevention, treatment, counselling, and rehabilitation approaches. CO5: Evaluate policies, programmes, and stakeholder interventions for achieving a Nasha Mukh Bharat.					
Course Content	Unit- 1: Foundations of Substance Abuse and Addiction 1.1 Concept, Meaning, and Types of Substance Abuse and Addiction. 1.2 Substance Use, Abuse, Dependence, and Addiction: Nature, Process, and Stages. 1.3 Psychoactive Substances: Alcohol, Tobacco, Cannabis, Opioids, Stimulants, Inhalants, and Synthetic Drugs. 1.4 Causes and Risk Factors: Biological, Psychological, Familial, Peer, Socio-economic, and Cultural Factors. 1.5 Consequences of Substance Abuse and Addiction: Physical, Psychological, Social, Economic, and Legal Dimensions.					

	Unit- 2: Prevention and Management of Substance Abuse and Addiction 2.1 Magnitude, Patterns, and Trends of Substance Abuse and Addiction in India: Vulnerable Groups. 2.2 Impact of Substance Abuse and Addiction on Individuals, Families, and Society. 2.3 Prevention Strategies: Awareness Programmes, Life Skills Education, and Community Participation. 2.4 Treatment, Counselling, Rehabilitation, and Relapse Prevention. 2.5 Government Initiatives for a Drug-Free India: Nasha Mukta Bharat Abhiyan, National and international policy & legal frameworks related to substance abuse and addiction; 2.6 Role of Stakeholders (NGOs, Educational Institutions, International Organizations, families, communities, and Social Workers); Case Studies of reputed NGOs and Best Practices of Educational institutions for awareness, prevention, and early intervention of Substance Abuse and Addiction.
Reference Books	Ahuja, Ram. (2021). <i>Social Problems in India</i>. Rawat Publication. Jaipur. American Psychiatric Association. (2022). <i>Diagnostic and statistical manual of mental disorders</i> (5th ed., text rev.; DSM-5-TR). American Psychiatric Publishing. Bhattacharya, Sanjay. (2012). <i>Social Work – An Integrated Approach</i>. Deep & Deep Publication. Jaipur. Dalal, P. K., & Sivakumar, T. (Eds.). (2022). <i>Textbook of psychiatry</i> (3rd ed.). Jaypee Brothers Medical Publishers. Marlatt, G. A., & Donovan, D. M. (Eds.). (2005). <i>Relapse prevention: Maintenance strategies in the treatment of addictive behaviors</i> (2nd ed.). Guilford Press. Miller, P. M. (Ed.). (2013). <i>Principles of addiction: Comprehensive addictive behaviors and disorders</i> (Vols. 1–2). Academic Press. World Health Organization. (2004). <i>Neuroscience of psychoactive substance use and dependence</i>. World Health Organization. Official Websites and Open-Access PDFs • Magnitude of Substance Use in India (PDF): https://static.pib.gov.in/WriteReadData/userfiles/Exec-Sum_For%20Media.pdf • Nasha Mukta Bharat Abhiyaan Portal: https://nmba.dosje.gov.in • National Action Plan for Drug Demand Reduction: https://socialjustice.gov.in/writereaddata/UploadFile/Scheme_for_NAPDDR.pdf • WHO Substance Use Resources: https://www.who.int/data/gho/data/themes/resources-for-substance-use-disorders • UNODC World Drug Reports: https://www.unodc.org/unodc/data-and-analysis/world-drug-report-2025.html • National Centre for Drug Abuse Prevention: https://www.nisd.gov.in/drug_abuse_prevention.html#:~:text=NAPDDR%2

	0aims%20to%20focus%20on,Governments%20and%20Non%2DGovernme ntal%20Organizations.
Teaching Methodology	Theoretical & Practical
Evaluation Method	Internal Assessment : 25 Marks External Assessment: 25 Marks Total: 50 Marks Note: Any individual student or group of students perform extra-ordinary to address addiction issues for social cause should be given weightage in marks, appreciation letter or any form of appreciation publicly will enhance boost.

કાર્યક્રમનું નામ	સ્નાતક કક્ષાની તમામ વિદ્યા શાખાઓ					
સેમેસ્ટર	4					
NCrF ક્રેડિટ લેવલ	2					
કોર્સનો પ્રકાર	VAC					
કોર્સ પેટાપ્રકાર	કૌશલ્ય વિકાસ					
વિષય પ્રકાર						
કોર્સ કોડ	[2701001204070006]					
અભ્યાસક્રમ સ્તર	200					
કોર્સનું શીર્ષક	માદક પદાર્થોનો દુરુપયોગ અને વ્યસન: નિવારણ અને વ્યવસ્થાપન					
ક્રેડિટ	સૈદ્ધાંતિક:	1	વ્યવહારુ:	1	કુલ:	2
ક્યારથી અમલ બજાવણી	શૈક્ષણિક વર્ષ: 2026-27					
અભ્યાસક્રમના ઉદ્દેશ્યો	૧. વિદ્યાર્થીઓને માદક પદાર્થોનો દુરુપયોગ અને વ્યસનના ખ્યાલો, પ્રકારો અને તરેહ (પેટર્ન)નો પરિચય કરવા. ૨. વિદ્યાર્થીઓને માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનના કારણો, જોખમ પરિબળો અને પરિણામોથી પરિચિત કરવા. ૩. ભારતમાં માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનના વ્યાપ અને પ્રભાવની સમજ વિકસાવવી. ૪. વિદ્યાર્થીઓને માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનના નિવારણ, સારવાર, પરામર્શ અને પુનર્વસન અભિગમોના જ્ઞાનથી સજ્જ કરવા. ૫. માદક પદાર્થો મુક્ત સમાજ નિર્માણ કરવા માટે નીતિઓ, કાર્યક્રમો અને હિસ્સેદારોના હસ્તક્ષેપો પ્રત્યે જાગૃતિ વધારવી.					
અભ્યાસક્રમના પરિણામો	અભ્યાસક્રમ સફળતાપૂર્વક પૂર્ણ થયા પછી, વિદ્યાર્થીઓ: CO1: માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનના ખ્યાલો, પ્રકારો અને પ્રક્રિયા સમજાશે. CO2: માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનના કારણો, જોખમ પરિબળો અને પરિણામો ઓળખાશે. CO3: ભારતમાં માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનની તીવ્રતા, પેટર્ન અને અસરને સમજાશે. CO4: માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનના નિવારણ, સારવાર, પરામર્શ અને પુનર્વસન અભિગમોની તપાસ કરવા સક્ષમ થશે. CO5: નશા મુક્ત ભારત નિર્માણ કરવા માટે નીતિઓ, કાર્યક્રમો અને હિસ્સેદારોના હસ્તક્ષેપોનું મૂલ્યાંકન કરવા સક્ષમ બનશે.					
અભ્યાસક્રમ સામગ્રી	એકમ-૧: માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનના મૂળભૂત ખ્યાલો: ૧.૧ માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસન: ખ્યાલ, અર્થ અને પ્રકારો.					

	૧.૨ માદક પદાર્થોના ઉપયોગ, દુરુપયોગ, પરાધીનતા અને વ્યસન: પ્રકૃતિ, પ્રક્રિયા અને તબક્કાઓ. ૧.૩ મનોહિયાત્મક માદક પદાર્થો: દારૂ, તમાકુ, ગાંજો, ઓપિયોઇડ્સ, ઉત્તેજકો, ઇન્હેલેન્ટ્સ અને કૃત્રિમ દવાઓ. ૧.૪ કારણો અને જોખમ પરિબલો: જૈવિક, મનોવૈજ્ઞાનિક, પારિવારિક, સાથી, સામાજિક-આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક પરિબલો. ૧.૫ માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનના પરિણામો: શારીરિક, માનસિક, સામાજિક, આર્થિક અને કાનૂની પરિમાણો. એકમ-૨: માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનનું નિવારણ અને વ્યવસ્થાપન ૨.૧ ભારતમાં માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનની તીવ્રતા, પેટર્ન અને વલણો: સંવેદનશીલ જૂથો. ૨.૨ વ્યક્તિઓ, પરિવારો અને સમાજ પર માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનની અસરો. ૨.૩ માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસન નિવારણની વ્યૂહરચનાઓ: જાગૃતિ કાર્યક્રમો, જીવન કૌશલ્ય શિક્ષણ અને સમુદાય ભાગીદારી. ૨.૪ સારવાર, પરામર્શ, પુનર્વસન અને પુનઃપ્રવૃત્તિ (રિલેપ્સ) નિવારણ. ૨.૫ ડ્રગ-મુક્ત ભારત માટે સરકારની પહેલ: નશા મુક્ત ભારત અભિયાન, માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસન સંબંધિત રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય નીતિ અને કાનૂની માળખું; ૨.૬ હિસ્સેદારોની ભૂમિકાઓ (એનજીઓ, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ, આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ, પરિવારો, સમુદાયો અને સામાજિક કાર્યકરોની ભૂમિકા), માદક પદાર્થોના દુરુપયોગ અને વ્યસનની જાગૃતિ, નિવારણ અને પ્રારંભિક હસ્તક્ષેપ માટે ખ્યાતનામ એન.જી.ઓ.ની કેસ સ્ટડીઝ અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની શ્રેષ્ઠ પ્રકૃતિઓ (બેસ્ટ પ્રેક્ટીસીસ).
સંદર્ભ પુસ્તકો	Ahuja, Ram. (2021). <i>Social Problems in India</i>. Rawat Publication. Jaipur. American Psychiatric Association. (2022). <i>Diagnostic and statistical manual of mental disorders</i> (5th ed., text rev.; DSM-5-TR). American Psychiatric Publishing. Bhattacharya, Sanjay. (2012). <i>Social Work – An Integrated Approach</i>. Deep & Deep Publication. Jaipur. Dalal, P. K., & Sivakumar, T. (Eds.). (2022). <i>Textbook of psychiatry</i> (3rd ed.). Jaypee Brothers Medical Publishers. Marlatt, G. A., & Donovan, D. M. (Eds.). (2005). <i>Relapse prevention: Maintenance strategies in the treatment of addictive behaviors</i> (2nd ed.). Guilford Press. Miller, P. M. (Ed.). (2013). <i>Principles of addiction: Comprehensive addictive behaviors and disorders</i> (Vols. 1–2). Academic Press. World Health Organization. (2004). <i>Neuroscience of psychoactive substance use and dependence</i>. World Health Organization.

	Official Websites and Open-Access PDFs • Magnitude of Substance Use in India (PDF): https://static.pib.gov.in/WriteReadData/userfiles/Exec-Sum_For%20Media.pdf • Nasha Mukht Bharat Abhiyaan Portal: https://nmba.dosje.gov.in • National Action Plan for Drug Demand Reduction: https://socialjustice.gov.in/writereaddata/UploadFile/Scheme_for_NAPDDR.pdf • WHO Substance Use Resources: https://www.who.int/data/gho/data/themes/resources-for-substance-use-disorders • UNODC World Drug Reports: https://www.unodc.org/unodc/data-and-analysis/world-drug-report-2025.html • National Centre for Drug Abuse Prevention: https://www.nisd.gov.in/drug_abuse_prevention.html#:~:text=NAPDDR%20aims%20to%20focus%20on,Governments%20and%20Non%20Governmental%20Organizations.
શિક્ષણ પદ્ધતિ	સૈદ્ધાંતિક અને વ્યવહારુ
મૂલ્યાંકન પદ્ધતિ	આંતરિક મૂલ્યાંકન: 25 ગુણ બાહ્ય મૂલ્યાંકન : 25 ગુણ કુલ: 50 ગુણ નોંધ: • જે પણ વિદ્યાર્થી અથવા વિદ્યાર્થીઓના જૂથે સામાજિક હેતુ માટે વ્યસનના મુદ્દાઓને ઉકેલવા માટે અસાધારણ પ્રદર્શન કર્યું કે પ્રયત્નો કર્યા હોય તો તેને ગુણ, પ્રશંસાપત્ર અથવા જાહેરમાં યોગ્ય રીતે તેમને સન્માનવા જોઈએ જે તેને/તેઓને વધુ સારું કામ કરવા માટે પ્રોત્સાહન પૂરું પાડશે.